

Sygn. akt XVIII Ko 56/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2018 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie XVIII Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSO Ireneusz Szulewicz

Protokolant: Michał Gruca

w obecności W. P.

Prokuratora Prokuratury Okręgowej w W.

po rozpoznaniu w dniu 29 maja 2018 roku

sprawy z wniosku J. K., syna A. H. i K. z domu A., urodzonego (...) w W.

przeciwko Skarbowi Państwa

o odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania stosowanego w sprawie Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie sygn. II K 496/16

na podstawie art. 552 § 4 k.p.k.

orzeka

I. oddała wniosek w całości;

II. kosztami postępowania obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt XVIII Ko 56/17

UZASADNIENIE

Pełnomocnik J. K. złożył w dniu 14 sierpnia 2017 r. na podstawie art.552 § 4 k.p.k. i art.554 § 4 k.p.k. wniosek o zasądzenie na rzecz J. K. odszkodowania w kwocie 49.000 zł wraz z odsetkami od uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty oraz kwoty 150.000 zł zadośćuczynienia wraz z odsetkami od uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty z tytułu niewątpliwie niesłusznego aresztowania w sprawie Sądu Rejonowego dla W-wy Śródmieścia sygn. II K 496/16.

Wysokość dochodzonego zadośćuczynienia wnioskodawca uzasadniał długotrwałością tymczasowego aresztowania odbywanego w zwykłym areszcie śledczym bez opieki w zakresie psychiatrii, niewłaściwą zdaniem wnioskodawcy opieką medyczną w areszcie wydłużającą czas późniejszego pobytu w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym, zachowaniem osób współosadzonych i funkcjonariuszy Służby Więziennej wobec J. K. (zeznania k.58-62).

Na wysokość dochodzonego odszkodowania według pełnomocnika wnioskodawcy winna mieć wpływ wysokość zarobków jakie mógłby osiągnąć J. K. wykonując zawód lekarza.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. K. w toku postępowania w sprawie prowadzonej przez Prokuraturę Rejonową (...) sygn. PR 4 Ds. (...) został zatrzymany w dniu 12 maja 2016 r.

Zatrzymania dokonano na podstawie postanowienia asesora Prokuratury Rejonowej (...) w W. z dnia 6 maja 2016 r. z uwagi na to, że w toku wcześniejszego postępowania J. K. nie stawił na wyznaczone badania sądowo-psychiatryczne w dniu 20.01.2016 r. oraz w Prokuraturze Rejonowej (...) w dniu 04.04.2016 r. pomimo odebrania osobiście wezwań na w/wym. czynności. (k.244-245 akt II K 496/16).

W dniu 13 maja 2016 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia zastosował wobec J. K. tymczasowe aresztowanie do dnia 11 lipca 2016 r. Podstawę zastosowania tymczasowego aresztowania stanowiły art.258 § 1 pkt 1 oraz § 3 k.p.k., art.259 § 4 k.p.k. Tymczasowe aresztowanie zostało zastosowane z uwagi na to, że J. K. nie miał stałego miejsca pobytu na terytorium RP, a pomimo wcześniej zastosowanego środka zapobiegawczego w postaci dozoru Policji, podejrzany nie wypełniał obowiązków związanych z dozorem, wielokrotnie zmieniał miejsce zamieszkania bez poinformowania organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze, mimo otrzymania pouczenia o konieczności udzielania takich informacji. Dodatkowo sąd wskazał, że podejrzany podjął próbę opuszczenia terytorium RP, a więc mając świadomość toczącego się przeciwko niemu postępowania karnego, podjął działania zmierzające do zakłócenia jego toku.

Opinia sądowo-psychiatryczna z dnia 1.06.2016 r. stwierdziła u badanego możliwość rozwijającego się procesu psychotycznego (k.329-331 akt II K 496/16).

W dniu 13 czerwca 2016 r. Sąd Rejonowy dla W-wy Ś. postanowieniem o sygn. II Kp 990/16 nie uwzględnił zażalenia J. K. i uznał jego zatrzymanie za zasadne, legalne i prawidłowe.

W dniu 22 czerwca 2016 r. biegli lekarze psychiatrzy sporządzili opinię sądowo-psychiatryczną uzupełniającą, w której rozpoznali u J. K. chorobę psychiczną – schizofrenię paranoidalną, stwierdzając jednocześnie, że stan psychiczny podejrzanego zniósł jego zdolność rozpoznania znaczenia czynów oraz zdolność pokierowania swoim postępowaniem w rozumieniu art.31 § 1 k.k. Biegli sporządzający opinię stwierdzili, iż ich zdaniem zachodzi wysokie prawdopodobieństwo popełnienia ponownie podobnych czynów jak zarzucone podejrzanemu oraz, że w celu zapobieżenia popełnieniu ponownie podobnych czynów J. K. wymaga leczenia w oddziale zamkniętym (k.395-396 akt II K 496/16).

W dniu 29 czerwca 2016 r. Prokuratura Rejonowa W. (...) złożyła do Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia wnioski o umorzenie postępowania karnego przeciwko J. K. o czyny z art.190a § 1 k.k., art.224 § 2 k.k., art.226 § 1 k.k., art.190a § 1 k.k. w zb. z art.190 § 1 k.k. w zw. z art.11 § 2 k.k. z uwagi na niepoczytalność w chwili czynu oraz o zastosowanie wobec podejrzanego J. K. środków zabezpieczających w postaci umieszczenia go w zakładzie psychiatrycznym.

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia postanowieniem z dnia 6 lipca 2016 r. w sprawie sygn. II K 496/16 utrzymał w mocy tymczasowe aresztowanie J. K. i przedłużył jego stosowanie do dnia 9 października 2016 r. (k.438-441 akt II K 496/16) na podstawie art.258 § 1 pkt 1 k.p.k., art.258 § 3 k.p.k., uznając, że wobec tego, że podejrzany nie posiada stałego miejsca pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie wypełniał obowiązków związanych z stosowanym wcześniej dozorem Policji, wielokrotnie zmieniał miejsce zamieszkania bez poinformowania organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze i podjął próbę opuszczenia terytorium RP, wolnościowe środki zapobiegawcze nie zabezpieczyły w sposób skuteczny prawidłowego toku postępowania, a wielokrotne zmienianie przez podejrzanego miejsca pobytu i nieinformowanie o tym organów ścigania skutkowało koniecznością zarządzenia jego poszukiwania W ocenie sądu istniała uzasadniona obawa ucieczki podejrzanego w razie niezastosowania wobec niego izolacyjnego środka zapobiegawczego. Ponadto w ocenie sądu istniała realna i uzasadniona obawa, że podejrzany popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu powszechnemu, w szczególności biorąc pod uwagę okoliczności w postaci wypowiedzianych przez podejrzanego gróźb. Prawdopodobieństwo spełnienia gróźb wypowiedzianych przez podejrzanego znajdowało zdaniem sądu oparcie w opinii sądowo-psychiatrycznej, w której biegli stwierdzili, że ze względu na rodzaj choroby oraz wcześniejsze zachowanie podejrzanego zachodzi wysokie

prawdopodobieństwo popełnienia ponownie zarzucanych podejrzanemu czynów, ponieważ jest on urojeniowo nastawiony do wielu osób i podejmuje działania z pobudek urojeniowych. Sąd w uzasadnieniu odwoływał się również do treści art.259 § 4 k.p.k. uznając, że zachodzi wysokie prawdopodobieństwo orzeczenia środka zabezpieczającego polegającego na umieszczeniu sprawcy w zakładzie zamkniętym.

Postanowieniem z dnia 13 września 2016 r. Sąd Rejonowy dla W-wy Śródmieścia (k.553-564 akt II K 496/16) umorzył postępowanie przeciwko J. K. na podstawie art.31 § 1 k.k. w zw. z art.17 § 1 pkt 2 k.p.k. i na podstawie art.93b § 1 k.k. w zw. z art.93c pkt 1 k.k. w zw. z art.93g § 1 k.k. orzekł wobec J. K. środek zabezpieczający w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym. Przedmiotowe postanowienie stało się prawomocne z dniem 27 września 2016 r.

Postanowieniem z dnia 13 września 2016 r. Sąd Rejonowy dla W-wy Śródmieścia na podstawie art.258 § 1 pkt 1 k.p.k., art.258 § 3 k.p.k. i art.264 § 2 k.p.k. przedłużył stosowanie tymczasowego aresztowania wobec J. K. do dnia 7 stycznia 2017 r., uznając, że okres na jaki przedłużono tymczasowe aresztowanie będzie wystarczający, by w tym czasie wprowadzić do wykonania orzeczonego wobec podejrzanego środka zabezpieczający (k.550-552 akt II K 496/16).

W dniu 28 października 2016 r. J. K. został przeniesiony z AŚ W. (...) do AŚ W. (...).

W dniu 9 listopada 2016 r. Komisja Psychiatryczna do Spraw Środków Zabezpieczających przy Ministrze Zdrowia wskazała (...) Centrum (...) im. (...) w P. jako miejsce wykonywania środka zabezpieczającego orzeczonego wobec J. K..

W dniu 2 grudnia 2016 r. Sąd Rejonowy dla W-wy Śródmieścia określił (...) Centrum (...) im. (...) w P. jako miejsce realizacji środka zabezpieczającego orzeczonego wobec J. K..

Wobec wskazania przez (...) Centrum (...) im. (...) w P. dnia 20 grudnia 2016 r. jako daty, w której J. K. mógł być przyjęty w celu wykonywania środka zabezpieczającego w tym dniu J. K. został przetransportowany z AŚ W. (...) do szpitala w P..

W trakcie wykonywania środka zabezpieczającego w dniu 30.01.2017 r. sporządzono opinię sądowo-psychiatryczną (k.758-762 akt II K 496/16). Biegli stwierdzili, że w ówczesnym stanie zdrowia J. K. nie może być zwolniony z zakładu psychiatrycznego, nadal kontynuowany jest proces diagnostyczny i leczenie farmakologiczne, którego rezultaty nie są stabilne i zadawalające; dalsze stosowanie środka zabezpieczającego jest konieczne aby zapobiec ponownemu popełnieniu przez sprawcę czynu zabronionego o znacznej społecznej szkodliwości, istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że pobyt skazanego na wolności może zagrażać porządkowi publicznemu.

W oparciu o powyższą opinię Sąd Rejonowy dla W-wy Śródmieścia postanowieniem z dnia 9 marca 2017 r. orzekł o stosowaniu w dalszym ciągu wobec J. K. środka zabezpieczającego (k.777-778 akt II K 496/16).

W dniu 20 lipca 2017 r. została sporządzona opinia sądowo-psychiatryczna, w której biegli stwierdzili, że z uwagi na wyrównany stan psychiczny, poprawę wglądu wobec objawów chorobowych oraz w zakresie ogólnego funkcjonowania, wiarygodne deklaracje dotyczące konieczności kontynuowania leczenia, aktualny wówczas stan zdrowia psychicznego J. K. nie stanowił wysokiego prawdopodobieństwa popełnienia przez niego czynów zabronionych o znacznej szkodliwości społecznej i wniesli o uchylenie środka zabezpieczającego w postaci leczenia w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym orzeczonego wobec J. K..

Postanowieniem z dnia 24 lipca 2017 r. Sąd Rejonowy dla W-wy Śródmieścia zmienił środek zabezpieczający stosowany wobec J. K. na środek nie izolacyjny polegający na systematycznym leczeniu psychiatrycznym w warunkach ambulatoryjnych i nakazał bezzwłoczne zwolnienie J. K. z zakładu psychiatrycznego - (...) Centrum (...) w P..

Sąd zważył, co następuje:

Wniosek jest niezasadny w związku z czym nie zasługują na uwzględnienie zawarte w nim roszczenia o zasądzenie odszkodowania i zadośćuczynienia.

Niewątpliwa niesłuszność tymczasowego aresztowania (art. 552 § 4 k.p.k.) występuje w dwóch różnych sytuacjach procesowych. Po pierwsze, ma miejsce wówczas, gdy tymczasowe aresztowanie zastosowano z naruszeniem przepisów prawa. W sprawie niniejszej dotyczącej J. K. nie mamy do czynienia z taką sytuacją. Orzeczenia sądów o zastosowaniu tymczasowego aresztowania i jego przedłużeniu były oparte na prawidłowych podstawach prawnych i uzasadnione rzeczywistymi faktami i wcześniejszymi zachowaniami J. K. wskazującymi na to, że istniała uzasadniona obawa ucieczki podejrzanego w razie niezastosowania wobec niego izolacyjnego środka zapobiegawczego oraz realna i uzasadniona obawa, że podejrzany popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu powszechnemu, w szczególności biorąc pod uwagę okoliczności w postaci wypowiedzianych przez podejrzanego gróźb.

Po drugie, o niewątpliwie niesłusznym tymczasowym aresztowaniu można mówić, gdy w świetle okoliczności znanych w chwili zastosowania tymczasowego aresztowania może być ono oceniane jako słuszne, niemniej w świetle całokształtu okoliczności sprawy, w szczególności treści końcowego orzeczenia okaże się, że stosowanie tego środka zapobiegawczego było zbędne.

Wbrew twierdzeniom pełnomocnika nie można uznać, że tymczasowe aresztowanie stosowane wobec J. K. było niewątpliwie niesłuszne w rozumieniu art. 552 § 4 k.p.k. Oczywiście Sąd podziela stanowisko zawarte w przytaczanych przez pełnomocnika we wniosku judykatach Sądu Najwyższego wskazujących na to, że odpowiedzialność Skarbu Państwa określona w art. 552 § 4 k.p.k. oparta jest na zasadzie ryzyka oraz, że konsekwencje umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 2 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. powinny być oceniane tak samo jak w przypadku uniewinnienia oskarżonego.

Rzecz jednak w tym, że sytuacja J. K. jest odmienna niż w przypadku spraw, w których doszło do wydania wskazywanych orzeczeń sądowych. Pełnomocnik wnioskodawcy pomija efekt końcowy postępowania w sprawie Sądu Rejonowego dla Warszawy Śródmieścia sygn. II K 496/16, które nie zakończyło się wyłącznie umorzeniem postępowania z uwagi na niepoczytalność podejrzanego. W toku postępowania prawomocnie orzeczono wobec J. K. środek zabezpieczający w postaci pobytu w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym. Co do skutków dla osoby, której dotyczy środek zabezpieczający w postaci umieszczenia w zakładzie zamkniętym jest analogiczny do orzeczenia bezwzględnej kary pozbawienia wolności. Dochodzi bowiem do pozbawienia wolności osoby dotkniętej takim orzeczeniem.

Orzeczenie powyższego środka zabezpieczającego było konsekwencją stwierdzonej niepoczytalności J. K., będącej podstawą umorzenia przeciwko niemu postępowania, i oparte było jednocześnie na stwierdzeniu przez biegłych sporządzających opinię sądowo-psychiatryczną wysokiego prawdopodobieństwa popełnienia ponownie zarzucanych podejrzanemu czynów. Stosowanie wobec J. K. tymczasowego aresztowania w takiej sytuacji było niezbędne by zabezpieczyć możliwość wykonania środka zabezpieczającego, a jednocześnie konieczne z punktu widzenia zapobieżenia ponownemu popełnieniu podobnych czynów przez wnioskodawcę do czasu umieszczenia w zakładzie zamkniętym. Niezasadności stosowania tego środka zapobiegawczego z powyższych powodów w sprawie tej nie wykazano. Takie stanowisko zaprezentował zresztą również Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 5 lipca 2012 r. sygn. V KK 354/11 (opubl. OSNKW 2012 nr 12 poz.129) stwierdzając, że nienależne jest odszkodowanie i zadośćuczynienie za tymczasowe aresztowanie poprzedzające umieszczenie wnioskodawcy w zakładzie psychiatrycznym, trwające od uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego do przyjęcia go do takiego zakładu, jako mające mocowanie w art. 264 § 3 k.p.k. i stosowane właśnie dla zapewnienia realności wykonania środka zabezpieczającego.

Nietrafne jest stanowisko pełnomocnika, że w kontekście ostatecznego rozstrzygnięcia tymczasowe aresztowanie ocenić należy jako zawsze niesłuszne w sytuacji, gdy postępowanie zostało umorzone na podstawie art. 31 § 1 k.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. O niesłuszności takiego stanowiska jednoznacznie świadczy treść art. 259 § 4 k.p.k. i art. 264 § 2, § 2a, § 3 i § 4 k.p.k. Z treści powyższych przepisów jednoznacznie wynika, że tymczasowe aresztowanie może być stosowane gdy zachodzi wysokie prawdopodobieństwo orzeczenia środka zabezpieczającego polegającego na umieszczeniu sprawcy w zakładzie zamkniętym oraz po orzeczeniu takiego środka do czasu rozpoczęcia wykonywania takiego środka zabezpieczającego. Oczywiście warunkiem, by doszło do orzeczenia takiego środka zabezpieczającego

jest umorzenie postępowania z uwagi na stwierdzenie niepoczytalności sprawcy. Taka właśnie sytuacja miała miejsce w przypadku J. K.. Przyjęcie stanowiska pełnomocnika wnioskodawcy oznaczałoby, że ustawodawca wprowadza przepisy pozwalające na stosowanie tymczasowego aresztowania, które już w momencie jego zastosowania musi być oceniane jako niewątpliwie niesłuszne. Oczywiście nie sposób podzielić takiego poglądu. Stąd roszczenia wnioskodawcy oparte na podstawie art.552 § 4 k.p.k. muszą być uznane za nieuzasadnione.

W sytuacji gdy roszczenia wnioskodawcy co do zasady nie mogą być uznane za zasadne na gruncie art.552 § 4 k.p.k. jedynie na marginesie należy stwierdzić, odnosząc się do zarobków jakie miałby osiągać wnioskodawca jako lekarz jako podstawy do ustalenia odszkodowania, że w chwili zastosowania tymczasowego aresztowania wnioskodawca J. K. nie był nigdzie zatrudniony. (...) Centrum (...) w W. wcześniej rozwiązało z nim umowę na udzielanie świadczeń zdrowotnych (zeznania wnioskodawcy k.61-62). Oceniając zaś możliwość wykonywania wówczas przez J. K. pracy zarobkowej jako lekarza należy uwzględnić ówczesny jego stan zdrowia. Na skutek powiadomienia przez prokuratora (złożonego w dniu 9 maja 2016 r. jeszcze przed zastosowaniem tymczasowego aresztowania k.233-234 akt II K 496/16) doszło do zwieszenia przez Okręgową Radę Lekarską w W. prawa wykonywania zawodu lekarza przez J. K. ze względu na jego stan zdrowia (k.1021 akt II K 496/16).

Niniejsze rozstrzygnięcie sprawy w ramach Rozdziału 58 kodeksu postępowania karnego nie pozbawia wnioskodawcy możliwości dochodzenia roszczeń na drodze postępowania cywilnego w stosunku do jednostek penitencjarnych, w których przebywał J. K. w oparciu o zarzuty niewłaściwej opieki medycznej czy nieprawidłowego traktowania w trakcie pobytu w areszcie śledczym.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art.554 § 4 k.p.k.